

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A felszín alatt.

Ha annak az ütésnek a hatását, mit a közéletünkben, közelebbről egyházi közéletünkben felmerült jelenségek lelkünkre gyakorolnak, nem engedjük lelkünk felett úgy elszuhanni, mint ha p. o. egy vickándozó halat látunk a víz felületére felbukni s pillanat alatt visszamerülni, hanem keressük a jelenségek közt mindig meglévő kapcsolatot, kutatunk az ok és okozati összefüggés után: szinte örvényt látunk megnyílni lábaink előtt, melyben beteg egyházunk fakadozó sebeinek tisztátalanságai kavarnak. Mert ma már nem áltathatjuk magunkat azzal, hogy csupán egy-egy véletlen, magában álló jelenséggel van dolgunk. Ilyen nincs sem a természeti világban, sem a társadalmak életében. Sem itt, sem ott ok nélkül nem történik semmi. Ilyet a mindenkinek életében felismerhető szigorú törvényszerűség nem ismer. Ma már a felszínen is sok aggasztó, sőt megdöbbentő esemény történik. A felszín alatt, egyházi életünk elposványosodott vizeinek felszine alatt pedig, mint a tenger mélyén, valóságos viharok dúlnak, takargatva a vastag réteggé sűrűsödött víz átláthatatlan, csaknem megláthatatlan felszine által. Nem lehet szemünket immár bezárunk annak meglátása előtt, hogy a mélyben rothadás foly. A felszínre jutó események nem egyebek, mint e folyamatból feltörő, a magasabb rendű életre, szervezetre romlást, pusztulást hozó bacillusok felszínre kapaszkodása. Hiszen különben is ez a rothadási folyamat ismerhető fel magán- és közéletünk egész területén. Mert a társadalom egységes szervezet, az egyháztársadalom e ponton sem zárkózhat el, vagy legalább nem volt képes elzárkózni az általános korszellem hatása elől. Ott a mélyben régóta folyik már a rothadás processusa. Ugyanazon tünettel, ugyanazon szellemi irányzattal van itt dolgunk, amit a polgári társadalom életében szocializmus, anarchizmus, nihilizmus néven neveznek: a fennálló rendnek felforgatása,

az eddig társadalomfenntartó erőül elismert isteni tekintélynek megdöntése által. Az a sivár racionalizmus, mely hazai protestáns, főleg református theol. és egyházi életünkben a múlt század 60-as éveinek végén olyan követelő hangon fellépett és a 70-es években diadalszekéren száguldozott szerteszét az addig még elég viruló mezőkön, a lelkekben, az egyházi életben ugyanazt a vakmerő munkát végezte tollával, e mérgezett hegyű nyilakkal, amít végzett ugyanabban az időben és azután is bombával az orosz nihilizmus, törrel, gyilokkal, golyóval a spanyol, olasz, portugál, francia stb. szocializmus, anarchizmus, csakhogy fordított arányban a munkának mind szemmel láthatóságára, mind eredményére nézve. Itt egy-egy felrobbant bombának, eldőrdült fegyvernek, megvillant gyiloknak nyomában a halálos rémület jajkiáltása hangzott fel s következett a társadalom erőteljesebb, nagyobb gonddal védekezése és többnyire engedmények a romboló irányzatoknak, a kívánalmak teljesítése az állami rend, a polgári társadalom újjáépítésében. Amott egy-egy üres, de sziporkázó szellemi röppentyű szét-pattanását széles körökben tetszészaj, örömrivalgás kísérte; az elkábított, mámoros lelkek tapsoltak a sziporkáknak, abban a nagy diadalmi örömben, hogy az új tudományt hozó, új életet teremtő bajvívóknak sikerült azokkal a sziporkákkal és azokban szétrobbantani, szélnek ereszteni a lelkeket lenyüggő (?!), holmi elavult, tehát a haladásnak útjában álló 16. századi (?) dogmákat, mint amilyen a Jézus Krisztus istenségének és a szentháromságnak a dogmája. Hogy ezek az ostromló hősök jóhiszeműleg cselekedtek-e, azt ma el nem dönthetjük. De hogy atkos munkát végeztek az bizonyos. Kiszedték a lelkekben a láthatatlan egyház fundamentumát, Jézus Krisztus istenségének a hitét; ezzel elmet-szették, megölték a látható egyház életerejének a gyökérszáleit. Ha valaki figyelemmel kíséri a magyarországi református egyház életét az 1880-as évek óta, lehetetlen nem látnia, hogy ez nem

egy élő szervezetnek belőlről, a benne levő élet-erő működése nyomán fakadó és fejlődő, tökéletesedő élet, hanem egy kövületnek legfeljebb lassanként való nagyobbodása hozzátapadás által. Ami a szervezet belsejében van, az a rothadás élete, eddig még csak a rothadás minden tüneteivel, a rothadástól előálló új élet jelei nélkül; vagy legalább is bizonytalan jeleivel.

Az egyházi hit és ezzel magának az egyháznak saját magok által úgy vélt reformátorait (az ú. n. reformereket) a diadalmenetben megállította és romboló munkájuk folytatásában megakadályozta ugyan a nagy Révész Imre. De nem volt képes sem ő, sem az idő gátat vetni ama méreg lassú, de következetes bomlasztó munkájának, mit a reformerek az ő vakmerő tanításaikkal a lelkekbe csepegtettek. A szentháromság felséges és nagy titka iránt való hódolatteljes tisztelet, néma imádat, a Jézus Krisztus istenségének, a Jézus Krisztusnak, mint élő Istennek a hite a következő világi és lelkészi nemzedék lelkéből lassankint észrevétlenül csaknem teljesen kihalt, még ott is, ahol a nagy Révész dicsőséges küzdelmét visszafojtott lélekzettel nézték és diadalával egy könek a szívökről leszakadását érezték. Ahol ezekben a dogmákban való hit nyíltan, hivatalosan elfogadott tárgya volt is a vallástételnek, a lelkekben, az életben a holt, lélek- és életnélküli orthodoxiává merevült az. Ahol az ajkak vallástétele hangosan hirdette is a Jézus Krisztus istenvoltát, krisztusi élet, keresztyén élet épen úgy nem volt és nincs, mint ahol nyíltan tagadják, mert a hit valójában itt épen úgy nem él, mint ott. Ahol él, ott a Jézus az Úr, a Király; ott az ő parancsai az egyetlen törvény és ennek meg kell látsania az életben.

Jézus vallása, a keresztyén vallás nem tan, hanem élet. A tant is kizárólag mint az élet forrását, adta a hívőknek. Hiába valljuk tehát Őt Isten fiának, hiába kiáltunk fel megbotránkozva az ő szentsége dogmájának nyílt tagadása, könyvei tekintélyének kisebbitése felett, ha nem cselekedszük az ő mennyei Atyjának az akaratát, mindnyájan tagadjuk Őt. Abban a felháborodásban, mely a református egyházban mostanában felzúgott, jó rész lehet a müfelháborodásból. A felháborodók közt lehetnek talán nem kevésszámmal épen olyan távol állók Krisztustól és a valódi keresztyénségtől, mint amilyen távol áll attól az, aki véletlenül okozója volt a felháborodás kitörésének. Hiszen mióta e kelevényes sebek fakadoznak, már a nyilvánosság előtt is forgott az a megdöbbentő híradás, hogy papok között (minden egyházban) vannak istentagadók, úgy suttogást ilyen felékről pedig elég sűrűn hallunk. Aki pedig életével hoz szégyent a keresztyéni szép neve-

zetre, több van, mint amennyit a magyar református egyház rázkódás, sőt romlás nélkül elbírhathatna. És ezek veszélyesebbek, mert ezek bomlasztó anyagként megmaradnak az egyház testében, ha csak elég erők nem leszünk a rejtett veszélyt is meglátni és azt is kiküszöbölni.

De az a fegyelmezetlenség, mely egyházunkban minden téren uralkodik, az a gyengeség, tehetetlenség, mellyel ezt nézik; az a hihetetlen tünet, hogy míg a Krisztustól és a keresztyéni élettől igen-igen távol álló emberek itt-ott az egyháznak határozott ellenségei, megrontói, évtizedeken át ülhetnek egyházkormányzói székekben, sőt ünnepeket az egyház ostromai gyanánt, addig a keresztyén egyház fundamentomán szilárdan megálló, Krisztus tanításait, parancsait híven megtartó, a Mesterhez hű lelkek a közvélemény előtt úgy állanak, mint az egyházban szakadást okozók, holott épen ezt akarnák építeni a Krisztustól származó isteni erővel; az egyházkormányzásból kirekesztetnek, sőt a magánéletben mint bélpoklosok kerüldetnek — ezek és ezekhez hasonló aggasztó tünetek egy önbizalmát vesztett, rezignált egyház végelműlésének előjelül tűnnek fel a társadalmak felbomlásának a törvényeit valamennyire ismerők előtt.

Egy bizonyos: Az, hogy a mai ker. egyházakat, így a magyar református ker. egyházat sem ösmerné el a magáénak az anyaszentegyház alapítója, építője és feje, az Úr Jézus Krisztus és nem fogad el bennünket annak a csatornának, melyen keresztül onnan a magasból megnyitó isteni erőket akarjon árasztani ez inséges világra.

Ha még nem késő, egy idő óta mindenütt, fent és lent lehet észlelni megdöbbenést, a baj orvoslására hajlandóságot. Csak az eszköztől ne riadjanak vissza! A gyógyítás módjától ne féljenek! Az eszköz az evangéliom, Istennek hatalma. A mód az, hogy a gyógyítást belülről, önmagunkon, kivétel nélkül kiki önmagán kezdje.

Nagy István.

Egyház

Házassági eskü.

Kikezdtek már a házassági kötéskor a jegyesek által elmondani szokott kötelező esküt is. Főként hihetőleg e reformátori elv alapján: „Ecclesia semper reformari debet.” E becses lapban két felszólalás történt. Egyik a házassági eskü szükségszerű megmaradása mellett, másik annak megszüntetése ellen emel szót.

En Dobby Lajos álláspontját helyeslem, Gyökössy Józsefét pedig nem.

Mindenütt községekben, városokban, megyéken a hivatalos állást viselőket fel szokták esketni azért, hogy az esküjük őket szorosán lekösse azon hivatal, állás kötelességei hűséges teljesítésére. A legkisebb község bírját stb. felesketik. Sőt a király is megesküszik arra, hogy az országos törvényeket megtartja és mások által is megtartatja.

Ha ez így van minden állás elfoglalásakor, mennyivel inkább szükséges az eskü a házassági egybekötötések alkalmával, midőn egy életre köti össze a jegyeseket az eskü. Az eskü elmondása a legmagasztosabb aktus esketeskor. Ez a tulajdonképeni fénypontja a házassági szövetség megkötésének. És ha a házassági esküt eltörölnék, akkor még több hűtlen házastárs lenne, hisz eskü nélkül nem volna semmi összekötő szoros kapocs a házasságnál, amely ingadozás esetén figyelmeztetné őket házasi kötelességeik hű és pontos teljesítésére. Az eskü köt, anélkül a házastársaknál, ismétlem, nem lesz meg a szorosabban összkötő fonál.

A házassági eskü elmaradása a vallásosság hátrányára is volna.

Azért nem tartom a házassági eskü kiküszöbölésére alapos elfogadható érveknek, hogy az esküt elmondottak közül többen elválnak, s ezáltal megszegik házasi esküjüket, mert ha nem esküsznek meg, még többen lesznek, kik elválnak, mert az eskü nem fogja őket kötni.

A hivatalnok, ha megszegi hivatala folytatásakor esküjét, fegyelmet kap és elmozdítják hivatalából. Ha a házassági eskü eltörölné, akkor minden eskü eltörölné, mire való az, mikor úgyszint ezt az esküt, a másik esküt is megszegik.

Én nemhogy az egyházi eskü eltörlését óhajtanám, sőt tovább megyek, azokat, kik csak polgárilag kelnek egybe, de egyházilag nem esküsznek meg, büntetés alá venném, mert negligálják az egyházi esküt; tehát sem önmaguk, sem egyházok iránti kötelességeiket nem teljesítik ez esetben. Mert az ilyenek, kik nem akarnak egyházilag megesküdni, vagy vallástalanok, vagy érdekből, nem szerelemből nőszülnek és emiatt nem akarják magokat lekötöni esküvel, hogy szabadabban folytathassák hűtlenségüket. De, ami szintén nagy baj, ezeknek követői akadnak és hovatovább többen nem veszik igénybe az egyházi áldást, ha az nem kötelező.

Hogy az egyházpolitikai törvények életbe lépté óta némelyek által szántsándékosan nélkülözött egyházi áldást mellőzött házaspárok száma ezután kevesbedjék, sőt megszűnjék, az egyházi áldást nélkülözökre törvény hozattassék a zsinaton és állittassék vissza a cenzura. Ugyanis a kihirdetés után minden házaspár esküvő előtti napon köteleztessék megjelenni a lelkész előtt, azért, hogy megkérdezze lelkész tőlük, milyen vallási ismeretük van és hogy nem érdekből határozták-e el magukat, avagy nem kényszerítésből-e, hogy egy test és egy lélek legyenek? Tiszta

szerelemből kelnek-e egymással egybe stb.? Egyházi esküjüket is megmagyarázná nekik.

Ha ez a kötelező cenzura meg volna, minden házasulandó igénybe venné az egyházi esketést.

Hiveink előtt nagyon visszatetszőnek tűnnek fel, ha a házassági eskü egybekelésök alkalmával elmaradna. Bizony ez a vallástalanság terjedésének nyitna tág kaput.

A lelkész bonafide esket, tehát lelkiismerete őt nem háborgathatja azért, mert elmondta előttük az eskü szavait. Még akkor sem háborgathatja, ha hallotta, hogy azok, kik egybekelnek, nem szeretik egymást, mert ott van a cenzura, ott előre lehet és kell figyelmeztetni a jegyeseket az eskü szentségére, ha ez megtörtént, nem az eskető lelkész a hibás, hanem az, aki megesküszik arra, hogy hű lesz és nem lesz házastársához hű.

Egyébként a polgári házasság behozatala előtt is voltak elválások, vannak most is, de az elválás nem ok arra, hogy a házassági esküre kimondjuk a pereatot.

Órallók vigyázzatok. A zsinaton öröködjetek, hogy a házassági eskü el ne töröltessék, mert akkor a vallásosság egyik bástyája dől el és jobban erőre fog kapni az erkölcsstelenség terjedése.

Etédi.

Közélet

Tarlóztatás.

A központban érlelődő tervekhez kívánok hozzászólni időnként a fenti cím alatt. Úgy gondolom, nem lesz hiábavaló, ha *kivülről* is vizsgálat alá vesszük azokat a kérdéseket, azokat az eszméket, amik a lélek melegágyában odabent kikelnek. Hiszen igen fontos kérdés az, van-e kész talaj a nem-magból kikelt plánták számára, van-e készség bennünk azokat szétültetni s — öntözgetni. — Szedegetek ott, ahol mások rendet vágtak és szép, egyenlő kévékből keresztet raktak. Az természetes, hogy a szedegető rendes kévét nem köthet, ezt írássom fogyatkozásainak métségére hozom fel, viszont az meg tagadhatatlan, hogy sehol annyi elhullott kalász nincs, mint egyházi életünk mezején, ezt meg azért említem meg, hogy a tarlóztatás mégis szükséges.

Hadd szedegetsek tehát, talán lesz valami kis haszna! Kezdem az első névtelen levél írójának a mezején s nem állhatom meg, hogy a meglepetés hangján fel ne kiáltsak, mily csoda gazdag aratásra való gabonába vágta — sarlóját a levélíró. Gondolatai a püspök úr lelkét is „megfogyták” és mindenkiét, aki a levelet elolvasta. Én úgy éreztem magamat, mint ahogyan érezné az a gazda, aki a legjobb földjét hosszú időn át elhanyagolja s egyszer csak azt

hallaná — szakértőtől: „ebben a földben ős-erő van, vétek ezt ki nem használni.“ Felteszem tehát a kérdést — nem *kis* bátorsággal: *mit tett eddig a református egyház a nőkért?* Mit tett a gyülekezet nőtagjainak lelki gondozásáért, mit tett nagyobb városokban a biztos romlásnak kitett munkás lányok és asszonyok megmentéséért? Mit tett a nők szervezéséért, az egyházi élet mezején őket megillető munka és jog kijelöléséért és a bennök rejlő tehetségek, lelki ajándékok okos felhasználásáért?! Ezen a téren sok kár érte református egyházunkat, itt sok a mulasztásunk, sok — nagyon sok a veszteségünk is. Nekünk meg kellene köszönni a levélírónak, hogy elvezetett minket erre az elhanyagolt munkatérre s figyelmeztetett arra, mik a teendőink, de ezt elvégezte helyettünk, aki elől vágja a rendet, hiszen a legszebb köszönet ott van e szavakban: „én azt mondom reá, hogy Istentől jött a tanács.“

A tanács Istentől jött, tehát — szükségképen tenni kell valamit. Ennek a gondolatnak érni kell, ennek nem szabad elsatnyulni, ennek nem szabad földre hullani, ezt nem szabad agyonhallgatni. Nem szabad elnéznünk, hogy az Isten országáért való munkakészség apostoli buzgalomával telt női lelkek bizonytalanságban, féltéken tapogatózva keressék a teret és az alkalmat a cselekvésre. Mi következik akkor, ha mi a hitben való erősödés és erősítés munkája után szomjuhozó lelkeket nem tudjuk és nem akarjuk megelégtetni, sőt Pál apostol szavainak (I. Kor. 14, 34.) téves értelmezése folytán az élet mezején minden munkától eltiltjuk? Mennyi jószándékot, jóigyekezetet fojtanánk vissza ezzel, mely ha nem érvényesülhet az egyházért, érvényesül az egyház ellen. Én csak segítő, támogató, áldásos hatását ismerem annak a buzgóságnak, amivel a gyülekezet nőtagjai mintegy szárnyakat adnak a mi tervezéseinknek. E nélkül lehet-e ma egy igazán szép vallásos-ünnepélyt rendezni, valami jótékony mozgalmat, legyen az csecsemő-védelem, gyermeknyaraltatás, hadi gyűjtés, — sikerre juttatni? A feminizmus korunk mozgalmi közt az első sorban áll és rohamosan hódít, sorompók nyílnak meg a mozgalom előtt szinte önmaguktól — s mert így lesz előbb, vagy utóbb — én teljesen megértem, ha az egyházi élet ajtaján is kopogtatnak s tudni akarják, hogy bent milyen hely illeti meg a nőket. Hogy sok a kívánságuk, az természetes. Egyelőre, amit a levélíró összefoglal.

Elodázhatatlan kötelességünk elsősorban a Nő-Egyletek létesítése, a meglévőknél a keretek kiszélesítése, új tagok toborzása. Így az az özvegy lelkészné, akiről a második névtelen levél írója megemlékezik és az ő k. felesége is, aki meg lelkészcsaládból származik, véleményem szerint egészen olyan lelki-létkörbe jutnak, amely kívánatos egyénileg is, a köz szempontjából is. Továbbá, ahol sok a munkásleány, létesíteni kell Leány-Egyleteket megfelelő he-

lyiséggel, ahol a tagok vallásos irányú lapokat olvasnának, összejöveteleket stb. tarthatnának. A diakonisszák részére mily szép feladat lenne ezeknek az egyleteknek vezetése!

Ezek az Egyletek apresbiterium felügyelete és támogatása alatt állanának, melynek gyakorlására a presbiterium belmissziói bizottságot szervezne. Ez lenne az összekötő kapocs az Egyház és az Egyletek között. Ez a belmissziói bizottság kiegészítve minden egylet részéről néhány buzgó taggal, mily ideális csapatja lenne a krisztusi eszmék templomon kívüli terjesztéséért és a krisztusi szeretet gyakorlásáért tetterre kész, buzgó híveknek!

Hálásan vesszük, ha az egyletek létesítése, vezetése körül tapasztalattal bíró lelkész-társaink a részlet-kérdéseket megvilágosítják. A háború utáni teendőkről sokat beszélünk, azt hiszem, ezek között is elsőrendű helyet foglalja el az a kérdés, hogyan használhatjuk fel a gyülekezet nő tagjainak támogatását a gyülekezet építésében. A sok teendőt látva, teljes szívvvel kiáltom: több diakonisszát!

Németh Vince.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A Pr. L. egyik számában olvassuk, hogy a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés rendezte a stólánkat. Ez az úgynevezett rendezés készlet arra, hogy néhány kérdést intézzek az igen tisztelt Szerkesztő úrhoz. Kérdéseim a következők: 1. Méltányosnak tartja-e a Szerkesztő úr, hogy a mai világban 2 (kettő) koronát fizessenek azért, hogy egy — valamennyire is — tanult ember végigénekel egy várost, kikiséri a halottat 1—2 km-re levő temetőbe, ahonnan is ismét gyalog kell hazamenni? 2. Méltányosnak tartja-e, hogy azzal a földműves vagy iparossal szemben, aki tölem mindenért 10—20-szoros árt követel, én csak 2-szeres árt kapjak, amikor egyedül mi kántorok nem kapunk egy fillér drágasági s ruhasegélyt, holott legtöbb ruhára s cipőre van szükségünk? 3. Méltányosnak tartja-e, hogy a Nagytiszteletű urak testi fáradsága sokszorta többet ér, mint a kántoroké? Avagy miért van az, hogy a háznál végzett szertartásért a díj kétszerese számítható? Vagy talán így helyes az arány? 4:12 vagyis 1:3. Talán mégsem három annyi ideig tanultak a Nagytiszteletű urak. Ha pedig a kántornál nem, egyáltalán nem számítják a végzettséget és a kész kiadást, hanem csak a testi fáradságot, mért nem alkalmaznak hat elemi végzett jó hangú embereket erre az állásra. Legyen az ép olyan, mint a harangozóság. (Nálunk úgyis annyit kell fizetni a harangozónak, mint a kántornak). Vagy pedig így követeli a kálvini egyenlőség s a mi református demokráciánk?

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Elfog a keserűség bennünket. Az állam hallani sem akar rólunk. Az

egyházakban nincs egy csepp belátás. Ott állunk, ahol állottunk 50 évvel ezelőtt. Sőt sok helyen csonkították a díjleveleinket. Most az Egyházkerület is így határoz. Hova menjünk segítségért? Vagy éhen vesszünk „épen mi“ a Kálvinizmusért! Ha túlságosan nem terhelem, legyen kegyes, feleljen. A legnagyobb tisztelettel

Egy református kántor.

A kérdező maga is jól tudja, hogy kérdéseire nem lehet felelni, keserőségeinek sok komoly alapja van, ami annál inkább nagy baj, mert lám olyan — valóban meg nem engedhető kifakadásra is ragadja az elkeseredett embert, hogy „az egyházakban nincs egy csepp belátás.“ Ilyet még sem szabad mondani.

Szerk.

Irodalmi szemle

A mi vallásunk.

A nagy reformáció négyszázados évfordulójára írták: dr. Kecskeméthy István, dr. Bartók György és dr. Révész Imre. A művelt közönség számára. I. kötet. Ára 15 K. Kiadja a kolozsvári református theol. fakultás. 8°. 315 l.

E szép és értékes mű, melyet szerzői, a kolozsvári református theol. fakultás tudós tanárai írtak, megérdemli, hogy egyes önálló darabjaiban is a nálunk szokásos, rendszeren csak a címlap és a tartalommutató után igazodó ismertetések keretén túl kissé behatóbb, szakszerű kritikában részesüljön. Épen ezért jelen alkalommal a kötet első alkotását, a dr. Kecskeméthy István szakavatott tollából kikerült „Az ótestamentumi vallás“ c. értekezést kívánjuk kritikailag ismertetni, a másik kettőre később kerítvén sort. A Kecskeméthy tanulmánya tartalommutatóval együtt 124 lapot számlál s az ótestamentumi vallás fejlődés történetét, kialakulási folyamatának legjellemzőbb mozzanatait nyújtja a legújabb tudományos kritikai vizsgálódás eredményei alapján. Nem bibliai theológiát ad a szó szokásos értelmében, annál kevésbé ótestamentumi irodalom-, vagy kulturtörténetet, hanem mind e tudományok anyagából szerencsés kézzel s a tárgyat uraló biztosságérzettel kiválogatja a vallásos életfejlődés megrajzolásához szükséges adatokat. Mintha csak E. König: Geschichte der alttestamentlichen Religion. Gütersloh. 2. Aufl. 1915. c. munkáját, vagy az ószövetségi biblica theológiák korszerűen átalakított külföldi utolsó kiadásait látnók magunk előtt, örvendetes jelül annak a ténynek, hogy hazai theol. oktatásunk tud is, akar is együtt haladni a külföldi prot. theologia kutató munkájával.

A Kecskeméthy tanulmányában vázlatos összefoglaló jellege dacára is érintve van a problémák legtöbbje s bár 124 lapon a megérintett nagy és nehéz

kérdések indokolással kísért elemzése sem adható a szemléltetés, a meggyőzés céljaira eléggé részletesen, annál kevésbé ölelhető fel minden, megszívlelésre jogosan felkínálkozó és az ókori kelet kulturájából vett igen erős adatokkal támogatható theoria, amelynek a nagy művelt közönség eleibe tárása egy ilyen kiadványban talán helyénvaló sem volna, — mindazonáltal nyugodtan állíthatjuk, hogy a Kecskeméthy feldolgozásából az ótestamentumi vallás fejlődésmentéről föltétlenül tudományos alapokon nyugvó, tárgyilagos és tetszetős ismereti képet nyerünk. Kezdve a vallás egysége és szétfejlődése kérdése taglalásán, melyet a bevezetésben nyújt, ahol kifejti elvi álláspontját az ószövetségi kijelentett vallás alkotó elemeinek, fejlődési mozzanatainak a kezelésére, elismerésére vonatkozólag is, „A választott nép“, „Izrael népies vallása“, „Izrael prófétai vallása“, „Izrael papi vallása“, „A zsidó vallás a persa korszakban“, „A zsidó vallás a görög-egyptomi korban“ s „Az új zsidóság kora“ c. fejezetekbe foglalja össze e tanúságos, bő olvasottságról, kiváló szaktudásról, logikus gondolkodásról tanúskodó, de néhol — talán épen a szertelen és csapongó M. Gemoll: Grundsteine zur Geschichte Israels c. műve után való igazodásból kifolyólag túlmerész következtetések s kielégítőleg nem igazolható állítások nagy számától duzzadó ismereti képet. A tanulmánynak kétségtelenül értékesebb része, mely a Wellhauseni kritikai iskola felfogását tükrözi s merész kombinációktól nem engedvén magát befolyásoltatni, az ószövetségi iratok közvetlen ismeretén és szakszerű elemzésén alapszik, a 42. lapon kezdődő u. n. történeti talajon mozgó rész: a prófétai vallás kialakulásától a végig haladó tárgyilagos, logikus, rendszeres és sok impulzust nyújtó anyag feldolgozás. Ellenben annál több kifogás emelhető az őstörténeti fejlődési fokozatot a nemzet egységes fogalma kialakulásáig vezető tárgyalás módszere és eredményei ellen. Itt is van sok helyes megfigyelés s éles judiciumról tanúskodó állítás, megtalálható a szerzőt jellemző eredetiség és ötletesség, az egész felolvasásból kiérzik az anyag ószövetségi részének uralása, — de mégsem megnyugtató sem a fejlődés menetéről rajzolt kép, sem nem biztos sikert ígérő a követett módszeres eljárás. Szerző tárgyalása e részében sem a Wellhauseni iskola felfogását nem teszi egészen a magáévá, sem a vallástörténeti iskola felfogásának nem hódol, hanem a középúton jár a 8. l. jegyzeti utalása szerint — talán — nem tudom ez idő szerint megállapítani — Gemoll hatása alatt sok ötletességgel, de sok kisklással is. Ha Gemoll befolyásolta, úgy rossz kaulaut választott, mert Gemoll hypothesiseken lovagol, melyek nem adatokra, hanem igen sokszor a fantázia csapongó játékára épülnek fel.

Szerző követett módszere ellen a legsúlyosabb kifogás az, hogy az ősi izraelita vallásos fejlődés meg-

rajzolásánál az ótestamentumon kívül található ókori keleti adatokat nem méltatja eléggé figyelmére s így nem is ismerheti eléggé azt a kulturtörténeti háttérrel, melyből az ószövetség kinő, azokat a felvilágosító vonatkozásokat, melyekkel az ókori kelet Kánaán ethnografiai és kulturális viszonyai új megvilágosításával, majd az ószövetségben is oly sokszor emlegetett többi és távolabbi népek történeti élete felfedésével s hatásuknak a bevonuló zsidó törzsekre való kimutatásával — ez ős vallástörténeti fejlődési folyamat kialakulása megértéséhez hozzájárul. Pedig e tényezők számbavétele nélkül ma az ótestamentumi vallás fejlődés történetét megrajzolni nem lehet. Példákkal illusztrálhatnám szerző tanulmánya első részében e fogyatékossgot s történeti adatokkal helyesbíthetném következtetéseit, állításait merészségét, nem egy helyen igazolhatatlanságát, ám ehelyeti csak annyit jegyzek meg, hogy bármily tudós mérlegelés és bármilyen szabad egyéni felfogás mellett sem engedhető meg, hogy bővebb indokolás és kényeszerítőbb igazolás nélkül, mint amelyet szerző ad, még a Wellhauseni iskola felfogásához való hajlással is, Izrael összes ősi történeti alakjai — Mózeset is közéjük értve egész a bírák koráig be, mythizáltassanak, ill. a fejlődésből elimináltassanak, hogy „a zsidó vallásból mindaz, amit mi specialisan zsidó jellegűnek szoktunk tartani, tulajdonképpen keni eredetűnek minősíthessék, kezdve magán Jáhven, folytatva a patriárákion és a lévita papságon át egész a legutolsó kultusz berendezkedésig“ (11 l.), hogy az igazi exodus a kis Jordánon, v. a Kina patakon át Amalek nyomása alatt álló déli kanaáni területről északibb kanaáni területre való vonulást jelentené (13—14. l.), hogy a kanaániták (szerző szerint keniak), mint a Kain utódai, a nagyhatalmak fegyverszállítói lettek volna s Kánaánba 1850—1557 körül jutottak volna, mint az Egyiptomból kiűzött híres hódító hyksosok törmelékei (8. l.), hogy a keni nép egységes népfajnak tüntetessék fel, mely Izraelt csak azzal a feltétellel engedi be az ország földjére, ha az aláveti magát az ország törvényeinek, azaz felveszi a Jahve vallást, — mind olyan állítások még más itt nem részletezettekkel együtt, amelyek adatokkal nem igazolhatók, tudományosan nem bizonyíthatók.

Feltűnő az egész tanulmányban s ismét az ókori kelet összefüggéséből való többé-kevésbé észrevehető kiszakítás eredménye, hogy szerző sehol bővebben nem érinti a vallásfejlődés pszichológiai momentumait, amelyek pedig az ótestamentumi vallás alakulatánál, fordulópontjai magyarázatánál, képzetei megértésénél, egész szelleme s sajátos jellege felfogásánál olyan döntő szerepet játszanak, — valamint hogy sehol nincs elég élesen kidomborítva, hogy a fejlődés ide-oda hullámszó, de mégis szakadatlanul előretörő vonala nem kizárólag emberi bölcselkedés és önkény műve, hanem egy magasabb isteni vezetés, az örök isteni kijelentés üdvözítő igazsá-

gát tökéletes előrelátással és megrendíthetetlen akarral munkáló Isten gondviselő működése.

Végül még népszerű feldolgozásban is szükséges részben tájékoztatás, részben eligazítás okából legalább a főbb források megnevezése, melyet a feldolgozás mindhárom darabjánál sajnos nélkülözünk.

Summa summarum: szerző tanulmánya tudós gondolkodás, előkelően gazdag ismeret anyag, törhetetlen munkaerő, világos látás, követésre méltó kritikai érzék szép és becses gyümölcse, mely még ott is tiszteletet parancsol, hol nyilvánvaló tévedéseitért fejtegetéseiben nem esztozunk. Vd.

Halottaink

Kiss Sándor a körösladányi egyház igazgatótanítója 1917 márc. 23-án 44 éves korában a román fogságban Sipotében meghalt. 22 évig volt áldásosan működő népnevelő, akinek emlékét a hálás szeretet és tisztelet kegyeletével őrizi meg egyháza a nevére tett alapítvánnyal.

Kiss István ny. református tanító máj. 7-én Szalontán 60 éves korában elhunyt. 38 évig működött a tanítói pályán s ebből 22 évet töltött a nagyszalontai református egyházban. Mint tanító a legkiválóbbak közé tartozott, ki nemcsak iskolájában ért el mindenkor kitűnő eredményt, hanem kartársai közül is kiemelkedett, kik az egyházmegyei tanítóegyesületnek négy cikluson keresztül elnökévé választották. Társadalmi működésével a kulturát és nevelésügyet igyekezett előmozdítani. Nagyszalontán a Polgári Kör az ő indítványára polgári leányiskolát létesített, melynek tehát így megalapítója lett. Tollforgató ember volt, ki a régebbi időkben lapunkat is többször felkereste cikkeivel. Mintegy 8 évvel ezelőtt súlyos betegség támadta meg, ami nyugdíjaztatására kényszerítette. Pár évig még ezután is tanított, míg végre a múlt év júniusában végleg megvált az iskolától. Temetése áldozó csütörtökön ment végbe előkelő nagy közönség részvételével. Özvegye és népes családja gyászolja.

Szabó Emil IV. éves és Pál István III. éves tanítóképezdei növendékek június hó 19-én (előbbi Mikepércsen, utóbbi Balmazújváros) elhunytak. Tanítóképző intézetünknek mind a két ifjú jó tanuló, törekvő növendéke volt, akik korai elhunytá nagy veszteség nemcsak a szülőknél, de egyházunknak is. Legyen áldott emlékezetük!

Szabó Endre a 37-ik, későbbi beosztás szerint a 139-ik gyalogezred egyéves önkéntes tizedese a Montellónál vívott harcokban június hó 22-én hajnalban gyújtógránáttól találva, mely ballábát leszakította, jobb lábát eltörte — a segélyhelyre vitetni akaró jóbarátja előtt, szüleiére és nővérére Isten áldását kérve —, $\frac{1}{2}$ óra-
kor, félórás iszonyú szenvedés után, roppant fájdalmak között hazájáért hősi halált halt s a Piave túlsópartján

gránát vájta, külön megjelzett sirba temetve pihen az idegen földben, azon jóbarátja értesítése szerint az első osztályú ezüst vitézségi éremre lett felterjesztve. Az ily korán — 19 éves korában — elhunyt ifjában Szabó Imre sárrétudvari református lelkész és neje egyetlen fiokat, leányuk az egyetlen testvért siratják.

Szeles Sándor, a beregdaróczi lelképásztornak, Szeles Sándornak 4 hónapos fiacskája folyó hó 22-én elhunyt.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Lelkészeiktatás Biharzsadányban. Meleg és bensőségteljes ünnepség közepett iktatta be a biharzsadányi gyülekezet újonnan, egyhangú meghívással választott lelkészét: Bay József nagyszalontai segédlelkészt, főgimn. hitoktatót. A beiktatáson résztvettek a nagyszalontai református egyházmegye képviselőiben: Böszörményi Lajos esperes, Fogarassy Bálint lelkészi főjegyző, Percz István lelk. aljegyző, Tatár Balázs főgimn. igazgató, világi főjegyző, Szabó Lajos elemi isk. igazgató, világi aljegyző, Elek Sándor okányi lelkész. A beiktatás napján esperes társaságában érkező új lelkészt a parochián a teljes számban megjelent presbiterium nevében Nagy Imre községi jegyző üdvözölte szép beszéddel. A beiktatás d. e. 9 órakor vette kezdetét a zsúfolásig megtelt templomban, a beiktatást Böszörményi Lajos esperes végezte, akinek remek beszéde mély hatást gyakorolt a közönségre. Bay József beköszöntő beszédének alapigéje Lukács 10, 5. v. volt. A hívek mindvégig feszült figyelemmel hallgatták s az ifjú lelképásztor első fellépésével tökéletesen meghódította híveit. Fogarassy Bálint egyházmegyei főjegyző szívreható megáldó szavai után a Himnusz éneklésével végződött az istentisztelet. Templom után disz presbiteri gyűlés volt, amelyen a presbiterium és a polgári község nevében Nagy Zoltán jegyző, az egyházmegye nevében pedig Böszörményi Lajos esperes üdvözölte a beiktatott lelkészt. Megható jelenet volt, amikor a 85 éves nyugalomba vonult Nagy Benjámint lelkészt utódja vezetése alatt az egész presbiterium felkereste s kifejezte neki jókívánatait. Délben 100 teritékű ünnepi ebéd volt, amelyen Böszörményi Lajos esperes lelkes felköszöntőt mondott egyházkerületünk vezetőségére, a mi méltó büszkeségeinkre: Dr. Baltazar Dezső püspökre és Degenfeld József gróf főgondnokra. Adjon a jó Isten egyetemes református egyházunknak sok ilyen szép és maradandó emlékezetű ünnepet!

Sz. L.

Nőhallgatók fölvétele a debreczeni m. kir. tudományegyetemen. Fölhívom mindazokat a nőket, kik a debreczeni m. kir. tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karára beiratkozni óhajtanak, hogy valamely gimnázium sikeres

elvégzését tanúsító érettségi bizonyítvánnyal, keresztlevéllel fölszerelt s a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz címzett kérvényeiket f. évi július hó 31-ig a tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi kar dékáni hivatalához adják be, hogy felvételük tárgyában a miniszter úr a szeptemberi beiratkozás idejéig a döntést meghozhassa. *A jog- és államtudományi karon* az államszámviteltan hallgatására szintén beiratkozhatnak nők, ha erre a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumtól engedélyt kapnak. A fölvétel előfeltétele a 16 életév betöltése s valamely középiskola vagy ezzel egyenrangú tanintézet IV. osztályának sikeres elvégzése. Iskolai bizonyítvánnyal, keresztlevéllel fölszerelt kérvényeiket folyamodók a VK. Miniszter úrhoz címezve, folyó hó 31-ig kötelesek a jog- és államtudományi kar dékáni hivatalához beadni. Debreczen, 1918 július hó 20-án. Dr. Erdős József, e. i. rector.

A kolozsvári református theológián a Nagy Károly püspök tanszékről távozásával megüresedett systematikai tanári állást dr. Makkai Sándor sárospataki gyakorlati theológiai tanárral és főiskolai lelkésszel töltötték be meghívás útján. Dr. Makkai Sándor egy éve ment Sárospatakra, ahonnan most bizonyára nem könnyű szívvel bocsátják el a gyakorlat mezején derekasan bevált tanerőt, aki viszont örömmel ragadhatja meg az alkalmat, hogy munkásságának javát az őt felnevelő egyházkerületének szentelhesse. Az ifjú tanártól — aki egyként van képesítve a gyakorlati és systematika theológiára s eddig nagyobbára a praktika terén szerzett elismerést — a systematika körében sok hasznos művet várnak. Szívöböl üdvözöljük.

A katolikus autonómiáról szóló törvényjavaslat e hét folyamán a képviselőház igazságügyi és közoktatásügyi bizottságai elé került tárgyalás végett. Így az előkészületek folynak aziránt, hogy mielőbb a plénum elé jöjjön.

Genfben — hír szerint — oly nagy mértékben terjed a spanyol nátha, hogy a városi intézőség minden nyilvános helyiséget, színházat és mulatóhelyet bezárattott. Sőt még a templomokat is bezárták.

Új református egyház. A Besztercebányán lakó református hívek, akik eddig a zólyomi gyülekezet-hez tartoztak, folyó hó 5-én, a barsi egyházmegye esperesének náluk tett látogatásakor a fiókegyházból önálló gyülekezetté szervezkedtek. Crescat, floreat.

A Református Sajtóegyesület tagjaiul Bócsi Sándor debreczeni buzgó egyházi ivén újabban beléptek: Szabó Sándor 12, Lutzi István 8, Nagy Istvánné, Polyánszky Oreszt, özv. Galgóczy Lajosné, özv. Szabó Józsefné 4—4 K-val, akikkel együtt már félszáz tagot gyűjtött a fáradhatatlan egyházi.

Nyugtázás. Özv. Bihary Gáborné lelkészözvegy részére eddig begyűlt adományokat a következőkben van szerencsém nyugtázni: Pappszász Lajos,

Csokaly 100 K, Balogh Jenő, Budapest 50 K, Varga Domokos, Petrozsény 20 K, Rédey Károly, Nagykároly 20 K, Veres Bálint, Henczida 10 K, Szabó Imre, Sárrétudvari 10 K, Létay Menyhért, Tiszafüred 10 K, Szentgyörgyi Zsigmond, Sándorhomok 10 K, Kolumbán Áron, Kötgyán 10 K, dr. Gyenge János, Nagyszerend 10 K, Bereczky László, Ökörmező 10 K, Tóth János, Nagyszered 5 K, Szabó Mihály, Doboz 5 K, Biki Ferenc, Nagyszöllös 5 K, Takács Zsigmond, Gálospetri 5 K, Cseh Zoltán, Fényeslitke 4 K, eddig összesen 284 K. Bunyaszekszárd, 1918 július 25-én. Kötöny tisztelettel: Gyökössi József, református lelkész.

A dunántúli evangélikus egyházkerület a Beniczky Árpád elhunytával megüresedett felügyelői tisztet lándori dr. Kéler Zoltán fehér-komáromi egyházmegyei felügyelővel töltötte be. A választást általában megfelelőbbnek.

Kitüntetés. Jávor János sellyei lelképásztort, a cs. és kir. 35. gyaloghadosztály tábori lelkészét a király az ellenség szemben tanúsított vitéz és önfeláldozó szolgálataiért a Ferencz József-rend hadi-éremes lovagkeresztjével tüntette ki a kardok egyidejű adományozása mellett.

A Bethlen Gábor irodalmi és nyomdai részvénytársaság üzemének szükséges fejlesztése céljából részvénytökejének 200 ezer K-val való felemelését elhatározta. Felhívjuk lapunk olvasóit a nemes cél pártolása mellett eme hasznos és jövedelmező befektetésre. A részvények 200 K-ás névértékűek. A részvények jegyzésének határideje 1918 október 31-ike, helye: Bethlen-nyomda igazgatóság, Budapest, VIII., Nap-utca 13.

Dunántúli Irodalmi és Művészi Szövetség címen a Dunántúl valamennyi számottevő irodalmi és művészi egyesülete tömörült, hogy a nemzeti irodalom művelését fokozottabb mértékben szolgálja s a dunántúli híres írók emlékét ápolja és műveiket a néppel megismertesse.

Református leánygimnázium Budapesten. A budapesti Baár-Madas református felső-leányiskola igazgató-tanácsa tervbe vette, hogy a felső-leányiskola mellé az ősszel vagy őszhöz egy évre felállítja a leánygimnázium megfelelő osztályait az V. osztálytól kezdve.

Sváje — egyik zürichi katolikus napilap, szerint — az 1873-ban megszakított diplomáciai viszonyt megújítani óhajtaná a pápával.

Amundsen, a déli sark felfedezője újabb expedíciót szervezett s már el is indult az északi sark felé. Boldog ország, amelynek fiai ilyen munkában foglalatoskodnak.

Értesítés a nyiregyházi református leányinternátus megnyitásáról. Tisztelettel hozzuk tudomására az érdekelt szülőknek a református leányinternátusról a következőket: 1. Felvétetnek valláskülönb-

ség nélkül mindazok a növendékek, akik akár a leánygimnázium, akár a felső-kereskedelmi, akár a polg. leányiskola, vagy kereskedelmi tanfolyam, vagy nőipariskolában fogják tanulmányaikat folytatni. 2. A felvételi díj egy összegben 2000 koronában lévő megszabva, ebben minden további díjak benne foglaltatnak, úgy, hogy pótdíjak semmiféle címen fel nem számíttatnak. — Nem számít fel tehát az intézet sem orvosdíjat, sem mosatási díjat, sem evőeszközköptatást, sem semmiféle más díjat. A 2000 korona összegben teljes ellátást kapnak a növendékek, beleértve világítást, takarítást és természetesen mosatást is, — sőt intézeti orvosi gyógykezelést is. 3. Az ellátás alatt napi ötszöri étkezés értendő és pedig délben három tál étel, reggelire kávé (esetleg thea, vagy rántott leves) délelőtti uzsonna egy drb kenyér, — délutáni uzsonna kenyér (lekvárral, túróval, tepertővel stb.) és estére vacsora (rendszerint két tál étel). Hetenkint a hústalan napokat megtartjuk ugyan, de rendszerint 4—5 napon az étkezéshez a megszabott mennyiségű húst kiszolgáltatjuk. Az ételmezés jó minőségű intézeti házi kezelésben lesz kiszolgáltatva. 4. Sem ruházatban, sem fehérneműben, sem ágyneműben lehetetlen feltételeket nem szab az intézet; minden növendéket a lehetőség szerint kíván felszereltetni; csak azt szabja meg, hogy mindenestre a szerény mértékek alkalmaztassanak mindenik növendéknél, hogy vetélkedés esete elő ne forduljon. Egy drb. abroszt, 3 drb. asztalkendőt, evőeszközöket a legegyszerűbb kiállításban hozzanak magukkal a növendékek: épen így ágyneműket is, — melyeknek intézeti számát esetleg behímzés végett — levélben fogjuk tudatni a jelentkezés után. 5. A felügyeletet a megválasztott igazgatónő fogja végezni, ki a növendékeket tanulmányaikban is ellenőrzi, segíti és korrepetálja, kik felügyelet nélkül sem otthon nem maradhatnak, sem az utcán, vagy másutt meg nem jelenhetnek. 6. Az intézetben való jelentkezés után értesítünk mindenkit a beírásokról és tudatjuk a legvégső időpontot, ameddig e bentlakást meg kell kezdeni. 7. Minden részletkérdésről a nyiregyházi református lelkész hivatal szolgál kinek-kinek szíves felvilágosítással. Nyiregyháza, 1918 június 22. A leányinternátus igazgató-tanácsa.

Pályázat.

Az *apahegyi* református előkönyörgő kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Fizetés: 2 szoba, konyha, kamara, melléképületek, zöldséges kert. Pénzfizetés törvényes az egyháztól állami kiegészítéssel. Ezen fizetésen felül 200 korona személyi pótlék és a háborús drágaság idejére ugyancsak fizetésen felül évi 300 kor. és kántori stóla. Kötelesség: osztatlan vegyes iskola tanítása, istentiszteletek teljes végzése, egyházi jegyzői teendők, gondnoki számadásnál segédkezés, konfirmándusok oktatása, temetéseknel kántorság. Pályázati határidő: augusztus 25. Kérvények felszerelve református lelkész hivatalhoz Apa, (Szatmármegye) küldendők. Állás szeptember 10-éig elfoglalandó.

Az iskolaszék.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

5149—1918. szám.

KÖRLEVÉL.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

További intézkedés kérésével közlöm egyházkerületi közgyűlésünk 376—1918. sz. határozatának minden egyes egyházat kötelező részét a következőkben: „Egyházkerületi közgyűlésünk az ismétlődő iskolások vallásoktatását az 1868: XXVIII. t.-c. 57. §-ára s a gazdasági isk. szervezése tárgyában 60,764—1896. sz. a. kiadott rendelet 5. szakaszára hivatkozva, szigorúan elrendeli, s a szükséges hitoktatási díjak kiszolgáltatására az egyházakat kötelezi.”

Debreczen, 1918 július 19.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

5150—1918. szám.

KÖRLEVÉL.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Tudomásul vétel és mihez tartás végett közlöm a 379—1918. szám alatt hozott ker. közgyűlési határozatból a következőket: „Egyházkerületi közgyűlésünk felhívja az egyházmegyéket, hogy iskoláink háborús állapotáról további jelentést ne küldjenek, hanem az egyetemes konvent által kibocsátandó kérdőívekbe illesszék be majd az adatokat.

Az eddig beérkezett jelentéseket a népiskolai tanügyi bizottság előadójának nyilvántartásába utalja. A statisztikai gyűjtőívekre vonatkozólag elrendeli, hogy az 1917—18. évi adatok összegyűjtése már teljesen a konventi gyűjtőív adatai szerint történjék.

Debreczen, 1918 július 19.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat tanári állásokra.

A dunántúli református egyházkerület pápai főgimnáziumánál az 1918—19. tanévben betöltendő lesz egy *rendes tanári állás* s négy *helyettes tanári állás*.

I. A *rendes tanári állásra classica-philologia* szakcsoportú tanárok, illetőleg tanárjelöltek pályázhatnak. Ennek az állásnak javadalma: a) *Törzsfizetés* 2400 korona, melyet az állam megfelelően kiegészít; b) *Lakáspénz* a fizetési osztálynak megfelelően 700, 910, 1120, 1400 korona; c) *Korpótlék*, melynek számításánál a más intézetnél r. tanári minőségben töltött szolgálati évek teljesen tekintetbe jönnek. ötévenként 200 korona ötször; d) *Családi pótlék és háborús segély, mint az államnál*.

Az állásra megválasztott r. tanár jogos és kötelezett tagja az orsz. tanári nyugdíjintézetnek.

II. A helyettes tanári állások közül kettőre *magyar-latin*, kettőre pedig *mennyiségtan-természettan* szakcsoportú tanárok és tanárjelöltek pályázhatnak.

Az állások évi javadalmazása 2000 korona, a szokásos háborús segély s esetleg ingyen étkezés a főiskolai köztartáson.

A kötelező heti órák száma mindenik állásnál 20. Azok a református, illetőleg ág. hitv. ev. vallású tanárok és tanárjelöltek, akik az állások valamelyikét el akarják nyerni, kellően (születési-, érettségi-, hadkötelezettségi-, orvosi bizonyítvánnyal s képességtünetüket igazoló okirattal) fölszerelt s a r. tanári állásnál az egyházkerületi közgyűléshez, a h. tanári állásoknál pedig a főisk. igazgató-tanácsához címzett folyamodásukat 1918 augusztus 10-ig küldjék be a református főgimnázium igazgatóságához Pápara.

Az állásokat 1918 szeptember 1-én kell elfoglalni.

Pápa, 1918. évi július hó 4-én.

Németh István,
református püspök.

Gróf Tisza István,
egyházker. főgondnok.

PÁLYÁZAT.

A zsadányi (Bihar m.) református egyház tanítónői állására pályázatot hirdet.

Javadalma: Új lakás 2 szobával és mellékhelyiségekkel, nagy kerttel és udvarral. Az egyház pénztárából 100 korona és a törvényes állami kiegészítés.

Kötelességei: III—VI. leányosztályok vezetése, kézimunka tanítás, ismétlődőiskolások és konfirmandusok oktatása. Az ismétlődő iskola vezetéséért 40 korona külön díjazást kap.

Csakis okl. református tanítónők pályázhatnak. Pályázati határidő 1918 aug. 11.

Pályázati kérvények: Református lelkészi hivatal Zsadány (Bihar m.) címre küldendők.

Zsadány, 1918 júl. 22.

Bay József,
iskolaszéki elnök.

PÁLYÁZAT

a szamoskeéri református elemi népiskola helyettes-tanítói állásra.

Javadalma: 1 szoba bútorozva, egyháztól havi 20 korona, a többi az államtól járó segélyezések. Pályázhatnak református tanítók vagy tanítónők. Pályázati határidő alantírotthoz aug. 20. Allás szept. 1-én elfoglalandó. Énekvezetésért külön díjazás az egyháztól.

Szamoskeér, 1918 július 20.
u. p. Tunyog, (Szatmár m.)

Szondy Lajos,
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

PÁLYÁZAT.

A szatmárnémetii ref. felső leány- és kereskedelmi iskola igazgatótanácsa pályázatot hirdet két helyettes tanári állásra. Pályázhatnak: 1. *meny-nyiségtan—fizikára* (v. ábrázoló mértan) képesített középiskolai okleveles szakvizsgás vagy alapvizsgás tanárok, 2. *magyar nyelv* és valamely más tárgyból képesített tanárok vagy tanárjelöltek. Esetleg más szakcsoportra képesített tanárok vagy tanárjelöltek is pályázhatnak.

Pályázhatnak férfiak vagy nők. Ha középiskolai pályázók nem jelentkeznek, a helyettes tanári állásokat megfelelő képesítésű polgári iskolai tanítónökekkel töltjük be. A középiskolai vagy polgári iskolai képesítésű helyettes tanár javadalma évi 2000 K. Háborús segélyért folyamodunk. A pályázni kívánók kérvényeiket f. évi augusztus hó 20-ig küldjék be az intézet igazgatóságához.

Szatmár-Németi, 1918 júl. 20.

Bácskai József,
igazgatóhelyettes.

Dr. Vajay Károly kir. tan.,
polgármester,
az igazgatótanács elnöke.

1—3

PÁLYÁZAT.

A békési református főgimnázium fenntartó testülete pályázatot hirdet az intézetnél megüresedett tanári állásra, amelyre a magyar-német, latin-német vagy magyar-latin tárgycsoportra képesített tanárok pályázhatnak.

Ha a tanszék rendes tanárral töltetik be, fizetése 2400 K törzsfizetés, ötévenként ötízben 200—200 K korpótlék, az egyházi törvényeknek megfelelő lakáspénz a főgimn. pénztárából, az 1917. évi 192,000. sz. sz. a. k. vallás- és közokt. min. rendeletben körülírt állami fizetékieskiegészítés, továbbá az 1917. évi XV. t.-cikkkel megállapított háborús segély, amely utóbbi összegek az állampénztárból kerülnek kifizetésre. A megválasztott rendes tanár véglegesítése egy eszteni sikeres működés után következik be.

Ha a tanszék helyettes tanárral töltetik be, fizetése az 1918—1919. tanévre 2400 K tiszteletdíj és 600 K lakáspénz az iskola pénztárából.

Az életkort, a vallást, a képesítést, az eddigi esetleges szolgálatokat, az egészségi-, a családi állapotot és a katonai szolgálati viszonyt igazoló okmányokkal felszerelt pályázatok f. évi aug. hó 7-ik napjáig küldendők a békési református főgimnázium igazgatóságához.

Ha a megválasztott tanár a gyorsírás tanítására képes és erre megbízást nyer, a szokásos tiszteletdíjban részesül.

A tanszék betöltése a fenntartó testület jogkörébe tartozik. A megválasztott tanár az állást szept. 1-én elfoglalni köteles.

Kelt Békésen, 1918 július hó 6. napján.

Dr. Márk Ferenc s. k.
az igazgató-tanács elnöke.

PÁLYÁZAT.

A debreczeni reform. egyház tanítónöképző intézetének igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy új tanszékre, melyhez, mint második pedagógiai tanszékhez elsősorban pedagógiai tárgyak tanítása van kapcsolva, de a megválasztottra esetleg képesítése szerint más tantárgyak is bizhatók.

Pályázhatnak református vallású, tanítónöképzői — esetleg középiskolai, de legalább polgári iskolai — képesítésű férfiak és nők.

A megválasztott segédtanárnak — ki az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja — javadalma 1. az egyháztól 1000 K törzsfizetés, ami rendes tanárrá előléptetéskor 1400 K-ra emelkedik; 800 polg. isk. képesítésre, nőnek 650 K lakáspénz, ami az előléptetéskor úgy emelkedik, hogy a mindenkori törzsfizetésnek negyedrésze legyen; korpótlék (férfiaknak 200, nőnek 120 K); 2. az államtól 1000 K, ami előlépéskor emelkedik.

A kellőleg felszerelt kérvények — születési bizonyítvány, végzett tanulmányok igazolása, képesítési oklevél, orvosi bizonyítvány, esetleges szolgálati bizonyítvány, esetleges hadkötelezettség — f. évi augusztus hó 10-ik napjáig adandók be, vagy küldendők a református tanítónöképző intézet igazgatóságához, Kossuth-u. 33. sz. Az állás szept. 1-én elfoglalandó.

Debreczen, 1918 július 23.

Nagy Gyula,
igazgató.

Könyves Tóth Kálmán,
igazgatótanácsi elnök.

5155—1918.

KÖRLEVÉL.**Nagytiszteletű Esperes Úr!**

Tudomásul vétel és mihez tartás végett közlöm a 380—1918. sz. alatt hozott egyházkerületi határozatot: „Az egyetemes konvent 72—1917. számú határozatával közli, minthogy az egyházközségi gyűjtő-íveknek felküldése nagy tömegük miatt nehézségekbe ütközik, elhelyezésük éveken keresztül rendkívül megterhelné a konvent irattárát s minthogy az egyházkerületi statisztikai összesítő kimutatások pontos összeállítása mellett feleslegesek is, azoknak felterjesztését jövőre nem kívánja.

Határozat:

Egyházkerületi közgyűlésünk a 72—1917. számú konventi határozatot tudomásul veszi, s a statisztikai összesítő kimutatásokat 1 évig a kerületi levéltárban őrzi, s azután az egyházmegyéhez visszaküldi további megőrzés végett.

Debreczen, 1918 július 23.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5152—1918.

KÖRLEVÉL.**Nagytiszteletű Esperes Úr!**

Tudomásul vétel és a további intézkedések megtételének kérésével közlöm a 348—1918. sz. alatt hozott egyházkerületi határozatot:

„Ölvestatott — a könyvtári albizottság jelentése és javaslata a Hegedűs és Sándor cégnek a Népiskolai Ifjúsági és Tanítói Könyvtárak ügyében benyújtott munkálatára.

Egyházker. közgyűlésünk a könyvtári albizottság jelentése kapcsán a következő határozatot hozta:

1. az átlagszámításon alapuló kontingentálás nem fogadtatik el;

2. a szerződési kötelezettségnek már az 1911—12. tanévre való kiterjesztése megengedhetetlen;

3. a beiratási díj fizetése alól a beiratkozott növendékeknek a bizományossal előzőleg közös meg egyezéssel meghatározandó %-a felmenthető, illetőleg az elmúlt évekről a felmentéseknek ezen aránya ellen kifogás nem emelhető;

4. a pótszerződés 13. pontjában vállalt kötelezettséget minden tekintetben állja ugyan az egyházkerület, de hogy ennek eleget tehessen: elvárja a szerződött cégtől, hogy az egyházközségek hátralékait nem önkényes átlagszámítás alapján, hanem a tényleg befolyt beiratási díjakból a levonandók levonása után fennmaradó összegben mutassa ki;

5. utasítja az egyházközségeket, hogy az 1912—13. tanévtől kezdődőleg a most folvó tanévet is beleértve, mutassák ki minden iskolai évről, hogy

a) hány 6—12 éves gyermek iratkozott be elemi iskolájába?

b) ezek közül hány fizette be az 50 filléres beiratási díjat és mennyi ennek a végösszege?

c) hány gyermek mentetett fel igazolt szegénység alapján?

d) hány és mely számú typust rendelt meg eddig a H. és S. cégtől?

e) évenként mely összegeket és mely időben küldött be a cégnek?

f) teljesítette-e a cég a könyvek szállítását idejében és az előirt összeg arányában?

6. E kérdésekre a feleletet az iskolafenntartó egyházközségek rovatos kimutatásban terjesszék fel az esperesi hivatalokhoz.

7. Az esperesek felhivatnak, hogy az egyházközségek hozzájuk beterjesztendő adataiból összesített gyűjtő kimutatásokat készítsenek és küldjenek a könyvtári albizottsághoz;

8. ez pedig azok alapján állítsa össze a főkimutatást, hasonlítsa össze a Hegedűs és S. cég által hozzájuttatandó hátralékkimutatással, hogy módjában legyen a netalán mutatkozó eltérések tisztázása; s

9. eljárása eredményéről az egyházkerület öszi közgyűlésére jelentést tegyen.

Mivel az 50 filléres beiratási díjak fizetésére kötelezettek száma csak az egyházközségektől kívánandó kimutatások alapján lesz kimutatható: a szerződő felek csak annak beérkezése után lesznek abban a helyzetben, hogy a követelés mennyiségét és jogos voltát megállapíthassák.

Debreczen, 1918 július 23.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5157—1918

KÖRLEVÉL.**Nagytiszteletű Esperes Úr!**

További eljárás végett küldöm a 388—1918. sz. alatt hozott egyházkerületi határozatot:

„Az alsószabolcs-hajduvidéki e. m. 101. sz. határozatával felterjeszti az egyházkerületi közgyűlés elé a hasonló felmerülhető esetekben irányadó elvi határozat hozatala céljából a hajduböszörményi egyház iskolaszékének az új díjlevelek kitöltése tárgyában hozott 1. sz. határozatát, mely szerint az iskolaszék arról szerezzen meggyőződést, hogy a tanítók díjleveleit részint a tanítók, részint az egyházi pénztár időleges károsodása nélkül a kiadott díjlevél mintába bevezetni lehetetlen (mert a fizetési fokokkal változnak az egyház és az állam hozzájárulása a tanítói fiztetésekhez tekintettel arra, hogy a hajduböszörményi díjlevelek úgyszólván a legújabb törvények alapján állíttatnak ki — határozatilag kimondja, hogy a díjlevelek újabb kiállítását szükségesnek nem tartja.

Határozat:

Egyházkerületi közgyűlésünk — hangsúlyozva azt, hogy a díjlevél mintát véleménynyilvánítás végett a végleges megállapítás előtt az egyházmegyének kiadta, amikor is az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye részéről a 498—1916. sz. határozatunk előterjesztendő részéből kiteszöveg a most jelentett körülményekre — semmi hivatkozás nem történt —, a díjlevelek újra való kiállításától el nem tekinthet s a hajduböszörményi egyház tanítói díjleveleihez hasonló esetekre elvi irányításul kimondja, hogy az új díjlevelek IX. rovatába csak ennyi vezetendő be „állami fizetékiesztés és személyi pótlék az érvényben levő törvény szerint.“ A díjlevél összesítésénél a IX. rovat figyelmen kívül marad.

Egyúttal, minthogy azt látja közgyűlésünk, hogy a díjlevelek kiállítása körül még mindig mutatkoz-

nak nehézségek, a kitöltés határidejét — controvers kérdések tisztázásáig (1919 dec. 31-ig) kiterjeszti s a népiskolai t. ü. bizottságot felhívja, hogy a kitöltés módozatának megállapítására, a beérkező kérdések alapján adjon tájékoztatást.

Debreczen, 1918 július 23.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazar Dezső,
püspök.

PÁLYÁZAT.

Az *öcsödi* református egyház pályázatot hirdet:

1. Három *helyettes* tanítói állomásra, melyek közül kettő a község belterületén, egy pedig a községtől 4 km.-re levő külterületi tanyai vegyes iskolánál van. Fizetés mindegyik állásnál az alkalmaztatás idejére havi 120 K. lakás, bútor nélkül, fűtéssel. A belterületen az állomás f. évi szept. elsejével, a külterületen okt. elsejével foglalandó el. A belterületen alkalmazandó tanítók kötelessége: a reájuk bízott növendékek tanítása, míg a külterületi tanító I—VI. osztályos vegyes iskola növendékeit tartozik vezetni a törvény kívánalmai szerint. Pályázhatnak ezen állásokra okleveles református vallású férfi- és nőtanítók, képezdei növendékek, okleveles óvónők.

2. Egy rendes tanítóságra a *körözsöntői* vegyes iskolához, mely a községtől 4 km. távolságra van. Évi fizetés az egyháztól 1000 (ezer) korona, mely évnegyedenként előre fizettetik. Tisztességes lakás mellékpületekkel, egy hold 1200 □-öles szántó föld. Szolgálati évek után fizetésekiegészítés az állam pénztárából. Ezen állásra református vallású csak okleveles férfitanítók pályázhatnak. Pályázati határidő mindegyik állásra augusztus 15. A kellőleg felszerelt kérvények annak kitüntetésével, hogy az illető melyik állásra kíván pályázni, református lelkészi hivatalhoz küldendők. A megválasztottnak az egyháztanács 25 koronáig útiköltségét fedezi.

Öcsöd, 1918 július 15.

2—2

PÁLYÁZAT.

A halábori református egyház pályázatot hirdet kántor-tanítói állásra. Fizetése: 1. Természetheni lakás, kert. 2. 1 hold szántó föld haszonélvezete. 3. 594 K 32 f az egyház pénztárából. 4. Fizetésekiegészítés az államtól. Kötelessége: I—VI. vegyes osztályok és ismétlősök tanítása, lelkész akadályoztatása esetén istentisztelet tartása. Pályázati határidő augusztus 10. Állás szept. 1-én elfoglalandó. Kellően felszerelt kérvények a halábori református lelkészi hivatal címére küldendők.

Halábor, 1918 júl. 16.

Szabó Bertalan,
református lelkész.

Debreczen szalad királyi város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata

Megjelentek !!

Wolhyniában.

Írta **Göde Lajos**, szekszárdi ref. lelkész.

Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek.

Írta **Jánosi Zoltán**.

Ára kötve 10 korona.

Imádságok.

Bibliáolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre. — Írta:

F. VARGA LAJOS.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában

DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete

bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelekében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt. ♦♦

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.